

«У корови нет других забот —
ест траву и молоко даёт».

Однак за пеленою корисності вигул на пасовищі приховує для корів та їхнього власника цілу низку небезпек. Зокрема, можливе вибракування цінного поголів'я через непримітного на перший погляд гельмінта — телязії...

Л. Крюкова,
l.kryukova@invest-media.com

Л. Улько,
канд. вет. наук, доцент,
Сумський НАУ

Пасовищний сезон попереджує: телязіоз!

Телязіоз спричинює значні економічні збитки тваринництву внаслідок зниження молочної та м'ясної продуктивності, передчасного вибракування тварин, витрат на лікування та профілактику хвороби. Навіть за незначної зараженості худоби телязіями очі тварин постійно сльозяться, тварини непокояться, перестають споживати корм, що, безперечно, впливає на ріст та розвиток молодяку та на молочну продуктивність корів.

КОМЕНТАР НАУКОВЦЯ

Валентина Євстаф'єва,
професор, д-р вет. наук,
Полтавська державна
аграрна академія:

— Найчастіше телязіоз реєструють у тих господарствах, де практикують випасання тварин на пасовищах. Набряк повік, сльозотеча, світлобоязнь, блефарит, кон'юнктивіт і кератит, помутніння рогівки — одні із основних симптомів захворювання. Тварини швидко втрачають вагу,

що призводить до збитків у господарстві.

За перших проявів захворювання хворим тваринам рекомендовано дати антигельмінтики широкого спектра дії. Парентерально вводять лікарські засоби, що містять левамизолу гідрохлорид або макроциклічні лактони, орально застосовують препарати групи бензimidазолу в загальноприйнятих дозах.

За ураження тварин *T. rhodesi* ефективним є промивання очей за допомогою спринцівки із м'яким наконечником одним із лікарських засобів: 2—3%-й розчин борної кислоти, водний розчин йоду — 1 : 2000 (1 г йоду кристалічного, 2 г йодиду калію і 2 л

кип'яченої води); 50—70 мл розчину вводять під третю повіку під помірним тиском. Застосовують також 3%-ву емульсію іхтіолу або лізолу на риба'ячому жирі у дозі 2—3 мл на кожне око. Після введення емульсії очі обережно масажують.

Досить ефективного застосування спеціально розробленого протителязіозного комбінованого засобу Офталмо-гель (фото 1), що разом із нематодичною дією має протимікробні, протизапальні та репелентні властивості.

За ускладнень проводять симптоматичне лікування антибіотиками, сульфаніламідними препаратами.

Прояв телязіозу

Першими симптомами захворювання є сльозотеча, світлобоязнь та почервоніння кон'юнктиви. Через три-чотири доби ознаки кон'юнктивіту підсилюються — розвивається катаральне запалення, повіки набрякають, їхні краї склеюються між собою ексудатом, який виділяється з очей.

Після ускладнення патологічного процесу умовно-патогенною мікрофлорою, яка в нормі паразитує на слизовій оболонці ока, однак регулюється лізоцимом сліз та захисними силами організму, слизовий ексудат перетворюється у гнійний.

На рогівці з'являються дефекти спочатку сірого, а в подальшому — біло-жовтого кольору. Через 10—15 діб у центрі рогівки або дещо нижче утворюється поверхнева або глибока виразка (у кожному окремому випадку вона має різний діаметр та глибину). В цей період розвитку захворювання різко погіршується загальний стан хворої тварини, знижується її апетит та продуктивність.

За хронічного перебігу телязіозу може відбуватися перфорація рогівки, виникати стафілома, кератектазія, лейкома та інші ускладнення, що неминуче спричиняють вимушене вибракування тварини.

Фото 1. Застосовують Офталмо-гель у дозі 0,8–1 мл, закладаючи його під третю повіку з наступним легким масажем. Кращий ефект спостерігається за поєднання з ретробульбарною новокаїновою блокадою

У деяких випадках, якщо немає ускладнень, патологічний процес може набутися зворотного розвитку — тоді залишки інфільтрату розсмоктуються, рогівка стає прозорою, але у місцях виразки залишається рубець або велике більмо.

ПРОГРАМА КОНТРОЛЮ

чисельності комах-шкідників у тваринництві від компанії «Байер»

Квік-Байт® СПРЕЙ

- ✓ Широкий спектр застосування проти різних видів мух у тваринництві.
- ✓ Довготривалий контроль впродовж 6-8 тижнів.
- ✓ Відмінний нокдаун ефект — результат вже помітний через 1-2 хв.
- ✓ Надзвичайно привабливий для мух: містить феромон та сирну смакову добавку.
- ✓ Містить гіркоту для уникнення випадкового споживання препарату нецільовими об'єктами.
- ✓ Не залишає плям.

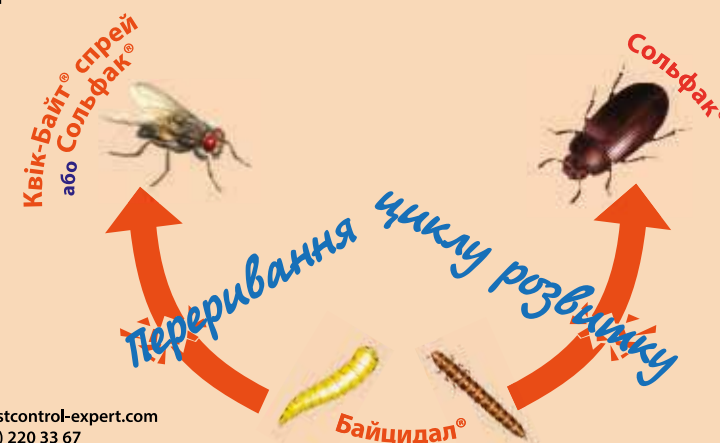
Байцидал® WP 25

- ✓ Широкий спектр застосування проти личинок різних видів комах-шкідників у тваринництві.
- ✓ Особливості формуляції дозволяють досягти високої ефективності завдяки стійкості до агресивних умов.
- ✓ Відмінна ефективність препарату проти личинок резистентних до препаратів з групи піретроїдів та органофосфатів.

Сольфак® EW50

- ✓ Ефективний проти широкого спектру комах-шкідників.
- ✓ Властивості формуляції дозволяють значно підвищити ефективність препарату та подовжити його залишковий ефект.
- ✓ Ідеально входить у Програму контролю чисельності комах-шкідників у тваринництві.
- ✓ Не залишає плям після використання.

Science For A Better Life

<http://www.pestcontrol-expert.com>
(044) 220 33 67

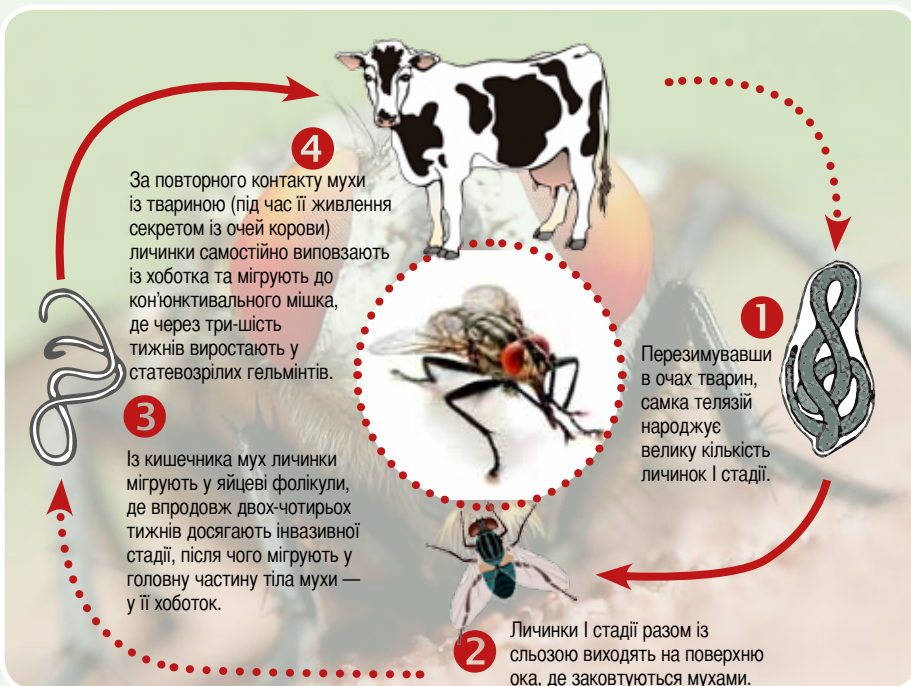
Діагностичні аспекти

Для виявлення хворих тварин у літній період потрібно здійснювати щоденний клінічний огляд ВРХ.

Ефективним методом зажиттєвої діагностики є промивання кон'юнктивальної порожнини ока тварин теплим (28...30°C) 3%-м розчином борної кислоти або ізотонічним розчином натрію хлориду в кількості 80–100 мл на одне око за допомогою спринцівки. Для кращого промивання наочничник спринцівки у момент зрошення ока переміщують від внутрішнього до зовнішнього кута зорового органа. Потім розчин збирають у пробірки, відстоюють протягом 10–15 хв, зливають верхній шар, а нижній — центрифугують. Отриманий осад досліджують під мікроскопом.

За відсутності симптомів в осінньо-зимовий період, а також для підтвердження чи спростування діагнозу щодо зараження телят мухами слід провести відповідний аналіз після забою тварин, дослідивши слюзо-носовий канал та вивідні протоки слюзових залоз. Кінчики гельмінтів часто виглядають з отворів слюзових протоків та виділяються назовні за натискання пальцями на стінки протоки.

У життєвому циклі біогельмінта беруть участь два господарі: проміжні — зоофільні мухи із роду *Musca* (мухи-корівниці, осіння муха та ін.) та дефінітивний (остаточний) господар — ВРХ.

Лікуємо ефективно

Лікування ВРХ за виявлення телят мух має бути комплексним і включати етіотропну, патогенетичну та симптоматичну терапію.

Етіотропна терапія полягає у знищенні збудника захворювання (дегельмінтизація). З цієї метою слід застосовувати антигельмінтики широкого спектра дії:

- для парентерального введення використовують Левамизол, Бровалевомизол, Івермектин (Баймек, Біомектин, Ветамектин, Промектин, Бровермектин, Івомек, Інтермектин), Дорамектин (Дектомакс), Аверсект, Нововорм, Фасковорм (Клозантим) у рекомендованих лікувальних дозах;
- орально застосовують Фенбендазол (Тимбендазол), Тетрамизол (Тимтетразол), Альбендазол, Бровальзен, Універм та інші препарати у загальноприйнятних дозах.

Для місцевого лікування великої рогатої худоби за телят мух можна застосовувати 0,5%-й розчин йоду, 2–3%-й розчин борної кислоти, 3%-ву емульсію іхтіолу або лізолу. Промивають кон'юнктивальну порожнину теплими розчинами за допомогою спринцівки. Емульсії лізолу та іхтіолу готують на риби'ячому жирі та вводять у дозі 2–3 мл за допомогою спринцівки під третє віко і в кон'юнктивальний мішок, після чого роблять масаж повік. Застосовують також іхтіолідоформову 5%-ву емульсію, Іхтіоловіт, мазь Альтел. Високу ефективність показав вітчизняний комплексний препарат Офтальмо-гель, до складу якого входять івермектин, ксероформ та тілозин.

За ускладнень патологічного процесу гнійною мікрофлорою застосовують антибіотики та сульфаніламідні препарати, а також засоби патогенетичної терапії, зокрема новокаїнові блокади.

За виснаження тварин у комплекс лікувальних заходів включають вітамінні препарати: Тетравіт, Мультивіт, Оліговіт,

Евітсел, Інтровіт, Катозал та інші, які стабілізують обмінні процеси та усувають негативні наслідки стресу, який розвивається внаслідок дискомфорту, спричиненого мухами та безпосередньо телят мухами.

Висновки

- У вітчизняних господарствах телят мух ВРХ набув значного поширення та має сезонну динаміку. Пік екстенсивності інвазії припадає на літній період (липень – 26–42%, серпень – 32–45%).
- Основними видами мух, що нападають на тварин, є *Musca autumnalis* (68,3%), *Morellia simplex* (18,6%) та *Fannia canicularis* (8,3%).
- Зареєстровано три стадії клінічних проявів телят мух:
 - у першій стадії (неускладненій) спостерігається рогівковий синдром — гіперемія очного яблука, світлобоязнь, слюзотеча;
 - у другій — серозно-слизові витоки з очей, гіперемія кон'юнктиви, підвищення температури тіла;
 - у третій — помутніння центральної частини рогівки, погіршення та втрата зору.
- Телят мух впливають на функціональний стан ока тварини, що супроводжується ознаками альтерації. При цьому помітне відшарування та десквамація епітеліальних клітин сполучної оболонки. Розвиток лімфоцитарної інфільтрації слизової оболонки кон'юнктиви є проявом хронічного імунного запалення.
- За гострого перебігу в крові тварин, хворих на телят мух, спостерігається зниження кількості еритроцитів та гемоглобіну, підвищений рівень лейкоцитів, еозінофілів, паличко- та сегментоядерних нейтрофілів. За біохімічного дослідження крові ВРХ відмічається зниження концентрації глюкози, вмісту загального білка, підвищений рівень білірубину та імуноглобулінів IgM, IgG, IgA.
- За бактеріологічного дослідження зразків із кон'юнктивальних порожнин очей найчастіше виділяється *Streptococcus* (*S. Cricetus*,

Профілактика на зміну лікуванню

Комплекс профілактичних заходів за телят мух слід спрямовувати на знищення паразитів у організмі тварин та проміжних господарів телят мух — зоофільних мух.

■ Для знищення паразитів в організмі тварин потрібно проводити дегельмінтизацію усього поголів'я після постановки на стійлове утримання та перед вигоном на пасовище. Для цього слід застосовувати антигельмінтики системної дії. Телят поточного року народження не дегельмінтизують.

■ Молодняк ВРХ у спекотні дні утримують у закритих приміщеннях, куди складно потрапити проміжним господарям — мухам. Із профілактичною метою тваринам прикріплюють вушні бирки або сережки, оброблені піретроїдами.

■ Боротьбу із проміжними господарями телят мух здійснюють шляхом постійного застосування профілактичних та знищувальних заходів. Їхнє значення у регуляції чисельності кожної групи зоофільних мух неоднозначне.

Профілактичні заходи найефективніші у боротьбі із мухами в приміщенні, а знищувальні — на пасовищах.

■ На великих тваринницьких фермах та комплексах профілактичні методи боротьби з паразитами включають

Ефективно захищає ВРХ від нападу мух

Байофлай® Пур-он використовують проти нападу мух, гедзів, вошей, волосоїдів, овечих кровососок та інших ектопаразитів (*Haematobia irritans*, *Haematobia stimulans*, *Musca autumnalis*, *Hydrotaea spp.*, *Haematopota sp.*, *Haematopinus eurytenuis*, *Linognathus vituli*, *Bovicola bovis*, *Tabanus sp.* та інші) на худобу, що знаходиться на пасовищі.

Препарат ефективний проти кровосисних комах вже через 3–4 години після застосування, а через 12 годин він вже ефективний проти всіх видів кровосисних комах.

Термін дії препарату від 4 до 6 тижнів і залежить від кількості та виду комах. Дощ чи несприятлива погода не впливають на термін дії препарату.

Економічна ефективність:

- Корови, що оброблені препаратом Байофлай:
 - дають додатково до 270 л молока за сезон;
 - ризик виникнення маститів знижується на 14%.
- Додаткова продукція, адже немає потреби вибраковувати молоко (період очікування на молоко — 0 днів).
- Зручність застосування, додаткові витрати на традиційні методи купання тварин відсутні.

сукупність санітарно-господарських заходів, спрямованих на ліквідацію місць живлення та розвитку мух у приміщенні та на території цих об'єктів. Основними засобами боротьби із зоофільними мухами залишаються інсектициди та репеленти (відлякувальні речовини).

З цієї метою раціонально проводити систематичні обробки волосного покриву тварин швидкодіючими інсектицидами, що спричиняють загибель мух і тим самим сприяють зниженню захворюваності тварин на телят мух.

Мух знищують методом дрібнодисперсного обприскування шкіри тварин емульсіями диброму, ціодрину, бутоксу, аверсекту, ектосану. Ефективно захищає ВРХ від нападу мух препарат Байофлай Пур-он, який наносять на шкіру тварини вздовж хребта (захисна дія триває приблизно 28 днів).

Для успішної боротьби із мухами використовують інсектицидні засоби Флай Байт та Агіта. Гранули Флай Байту розсипають або наносять попередньо приготувавши розчин чи пасту у місцях найбільшого зосередження мух (стіни біля дверей та вікон, перегородки, опорні балки, підвіконня тощо).

Інсектицидний засіб Агіта застосовують у вигляді розчину шляхом нанесення на поверхню або розпиленням у місцях найбільшого скупчення мух.

■ Обробку інсектицидами слід поєднувати із нехімічними методами: прибиранням території, очищенням забруднених поверхонь, запобіжними заходами щодо залітання мух у приміщення тощо.

■ Сприяє зниженню захворюваності тварин на телят мух цілорічне стійлове утримання та використання у приміщеннях липких стрічок та ловильних пасток для мух.

S. Mutans) — у 72%, а також *Micrococcus* (*M. Halobius*, *M. Luteus*), *Enterococcus faecali*, *E.coli*, *Actinomyces*.

- З метою профілактики телят мух ВРХ та нападу мух у пасовищний період необхідно поєднувати інсектицидні засоби із нехімічними методами: прибиранням території, очищенням забруднених поверхонь, запобіжними заходами щодо залітання мух у приміщення тощо.

Фото 2. За телят мух спостерігають:

- а) у першій стадії — рогівковий синдром: гіперемія очного яблука, світлобоязнь, слюзотеча;
- б) у третій стадії — помутніння центральної частини рогівки, погіршення та втрата зору

